

**Методичні вказівки для самостійної роботи
здобувачів вищої освіти заочної форми навчання.
з дисципліни
*«Організація аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт»***

Методичні вказівки призначені для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання. В них вказані рекомендації щодо освоєння дисципліни «Організація аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт» для забезпечення якісної самостійної підготовки фахівців. Методичні вказівки складені з урахуванням вимог державного освітнього стандарту. Вказівки містять: перелік основних тем, що виносяться на самостійне опрацювання; опис процедури самостійної роботи здобувачів вищої освіти заочної форми навчання; рекомендований список літератури; вимоги до контролю самостійної роботи здобувачів вищої освіти заочної форми навчання..

В сучасних умовах висуваються нові вимоги до підготовки фахівців. Сучасний випускник повинен володіти певними конкурентними перевагами на ринку праці. При відборі кандидатів на роботу, звертають увагу не тільки на рівень теоретичної підготовки, але й на вміння швидко приймати раціональні рішення.

Вивчаючи дисципліну, здобувач вищої освіти заочної форми навчання повинен прослухати курс лекцій, пройти передбачену робочою програмою кількість семінарських та практичних занять, самостійно вивчити деякі навчальні питання курсу, написати модульні контрольні роботи, скласти іспит, диференційований залік.

Робота здобувача вищої освіти заочної форми навчання на лекції полягає у з'ясуванні основ дисципліни, короткому конспектуванні матеріалу, уточненні питань, що викликають труднощі. Конспект лекцій є базовим навчальним матеріалом поряд з підручниками, рекомендованими в списку літератури. Бажано, щоб конспекти лекцій різних дисциплін оформлялися в окремих зошитах. У зошиті з конспектами лекцій з дисципліни «Організація аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт» не слід вести записи практичних занять. Для того щоб конспект не загубився, необхідно на титульному (першому) аркуші надписувати найменування дисципліни, прізвище та ім'я здобувача вищої освіти очної форми навчання., факультет та номер групи.

Навчальні питання, які повно викладені в підручниках і в періодичній літературі, часто виносяться на самостійне вивчення. Їх не можна ігнорувати. Здобувач вищої освіти заочної форми навчання вивчає рекомендовану літературу і коротко конспектує матеріал, а найбільш складні питання, які потребують роз'яснення уточнює під час консультацій.

Відповідно до робочої програмі дисципліни «Організація аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт» на самостійну роботу здобувачам вищої освіти заочної форми навчання. виділяється 158 годин. Протягом цього часу здобувачів вищої освіти очної форми навчання. самостійно вивчають навчальну, наукову і періодичну літературу. Вони мають можливість обговорити прочитане з викладачами дисципліни під час планових консультацій, з іншими здобувачами вищої освіти очної форми навчання, а також на лекціях, задаючи уточнюючі питання лектору.

Контроль самостійної роботи здобувачів вищої освіти заочної форми навчання здійснює викладач, який проведе практичні заняття. У залежності від методики викладання можуть бути використані наступні форми поточного контролю: коротке усне або письмове опитування, письмове домашнє завдання, реферати.

Підсумки вивчення курсу дисципліни «Організація аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт» підводяться під час складання в 8-му та 9-му семестрах диференційованого заліку. Оцінка складається з результатів виконання модульних контрольних робіт і результатів співбесіди з лектором.

Курс дисципліни «Організація аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт» побудований з урахуванням сучасних вимог і тих проблем, які виникають в територіальних підрозділах СЦЗ України у процесі повсякденної діяльності.

САМОСТІЙНА ПІДГОТОВКА

Загальні положення

Постарайтеся читати рекомендовану літературу в спокійній обстановці, не відволікаючись на сторонні справи та розмови. Вдумливе читання захистить Вас від необхідності повторного вивчення матеріалу.

Якщо Ви будете конспектувати засвоєний матеріал, то процес запам'ятовування буде більш ефективним. Ваші власні конспекти дозволять у будь-який час відновити необхідні знання. Конспектування прочитаного матеріалу зручніше вести в зошити для конспектів лекцій, присвячуючи йому окремі розділи. Визначення основних понять найкраще виділити іншим кольором або позначити маркером. Для того, щоб бібліографічне джерело було легко впізнаване потрібно робити грамотні посилання на нього.

Не забувайте, консультуючись з викладачем, що проводить практичні заняття, показувати йому результати своєї самостійної роботи у вигляді грамотних конспектів. Це дозволить своєчасно скорегувати процес самостійного вивчення складних питань цієї дисципліни.

Якщо при вивченні рекомендованої літератури виникли питання або незгоди з авторами, відзначте це в конспекті. Під час консультації подальші незрозумілі моменти, викладіть викладачу власну точку зору.

Ваше ознайомлення з працями вчених у цій області може сприяти активізації наукової діяльності. Для її реалізації слід звернутися до викладача, відповідального за науково-дослідну діяльність здобувачів вищої освіти заочної форми навчання на кафедрі.

Змістовий модуль 1. Склад угруповань сил з ліквідації надзвичайних ситуацій. Система управління діями з ліквідації надзвичайної ситуації.

Тема 1.1. Організація діяльності аварійно-рятувальних служб (АРС).

На самостійне вивчення розділів цієї теми курсанту (студенту) відводиться **5** години.

Рекомендується розподілити корисний час наступним чином:

- читання навчальної літератури – 4,5 години;
- формулювання питань для обговорення – 0,25 години;
- консультація у провідного викладача – 0,25 години.

Вам буде потрібно вивчити наступні питання:

1. Аварійно-рятувальна служба в загальній структурі сил реагування ДСНС України.
2. Основні завдання аварійно-рятувальних служб.
3. Основні функції аварійно-рятувальних служб
4. Сфера діяльності аварійно-рятувальних служб, створених на професійній основі
5. Класифікація аварійно-рятувальних служб
6. Діяльність аварійно-рятувальних служб інших міністерств та відомств:
 - 6.1. Дії підрозділів Збройних сил України щодо ліквідації НС
 - 6.2 Сили цивільного захисту (ЦЗ) Міністерства інфраструктури України

6.3. Сили ЦЗ Міністерства енергетики та вугільної промисловості України

6.4. Сили ЦЗ Міністерства охорони здоров'я України

Рекомендована література

1. Кодекс цивільного захисту України ст. 1-2, 22-29 (від 02.10.2012 р. №5403-VI р.).

2. Наказ МВС України від 03.07.2014 р. № 631 «Про затвердження Положення про Оперативно-рятувальну службу цивільного захисту Державної служби України з надзвичайних ситуацій».

3. Національна доповідь про стан техногенної та природної безпеки в Україні у 2014 році.

Тема 1.2. Склад угруповань сил з ліквідації надзвичайних ситуацій (НС).

На самостійне вивчення розділів цієї теми курсанту (студенту) відводиться **6** годин.

Рекомендується розподілити корисний час наступним чином:

- читання навчальної літератури – 5,5 години;
- формулювання питань для обговорення – 0,25 години;
- консультація у провідного викладача – 0,25 години.

Вам буде потрібно вивчити наступні питання:

1. Етапи проведення АРНР
2. Функції ДСНС щодо реагування на НС
3. Функції інших міністерств та відомств, що залучаються для реагування на НС
4. Загальна характеристика режимів функціонування ЄДС ЦЗ:
 - 4.1. Режим повсякденного функціонування
 - 4.2. Режим підвищеної готовності
 - 4.3. Режимі діяльності у надзвичайній ситуації
5. Діяльність оперативного підрозділу в різних режимах (на прикладі аварійно-рятувальної служби, пожежно-рятувальної частини)
6. Мета створення угруповань сил та засобів
7. Ешелоноване угруповання сил та засобів: мета створення, склад:
 - 7.1. Перший ешелон
 - 7.2. Другий ешелон
 - 7.3. Третій ешелон (резерв)

Рекомендована література

1. Кодекс цивільного захисту України ст. 1-2, 22-29 (02.10.2012 року №5403-VI р.).

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 09.01.2014 р. №11 «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту».

3. Постанова КМ України від 16.11.2001 р. № 1567 «Про затвердження Плану реагування на надзвичайні ситуації державного рівня».

Тема 1.3. Управління силами і засобами під час ліквідації НС.

На самостійне вивчення розділів цієї теми курсанту (студенту) відводиться **5** годин.

Рекомендується розподілити корисний час наступним чином:

- читання навчальної літератури – 4,5 години;
- формулювання питань для обговорення – 0,25 години;
- консультація у провідного викладача – 0,25 години.

Вам буде потрібно вивчити наступні питання:

1. Основи організації оперативних дій:
 - 1.1. Основи положення Постанови КМУ № 368 від 24.03.2004 р. «Про затвердження Порядку класифікації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру за їх рівнями»
 - 1.2. Основи положення Наказу МНС України № 1400 від 12.12.2012 р. «Про затвердження Класифікаційних ознак НС».
 - 1.3. Застосування алгоритму класифікації надзвичайної ситуації на прикладах надзвичайних ситуацій
 - 1.4. Зміст та загальні принципи керування підрозділами
2. Керівництво ліквідацією НС: порядок призначення керівника ліквідацією НС, функції уповноваженого керівника з ліквідації надзвичайної ситуації
3. Загальні засади управління діяльністю аварійно-рятувальних служб під час ліквідації надзвичайних ситуацій:
 - 3.1. Функції Штабу з ліквідації НС
 - 3.2. Склад Штабу з ліквідації НС
 - 3.3. Документація Штабу з ліквідації НС
 - 3.4. Пересувні пункт управління: види, склад

Рекомендована література

1. Кодекс цивільного захисту України ст. 1-2, 22-29 (02.10.2012 року №5403-VI р.).
2. Наказ МНС № 685 від 05.10.2007 р. Методичні рекомендації «Організація управління в надзвичайних ситуаціях».
3. Постанова КМУ № 368 від 24.03.04 р. «Про затвердження Порядку класифікації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру за їх рівнями»
4. Наказ МНС України № 1400 від 12.12.2012 р. «Про затвердження Класифікаційних ознак НС».
5. Наказ МНС України № 1406 від 26.12.2014 р. «Про затвердження Положення про штаб з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації та Видів оперативно-технічної і звітної документації штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації».

Тема 1.4. Організація взаємодії сил під час ліквідації НС.

На самостійне вивчення розділів цієї теми курсанту (студенту) відводиться **7** годин.

Рекомендується розподілити корисний час наступним чином:

- читання навчальної літератури – 6,5 годин;
- формулювання питань для обговорення – 0,25 години;

- консультація у провідного викладача – 0,25 години.

Вам буде потрібно вивчити наступні питання:

1. Основи теорії взаємодії організаційних систем:
 - 1.1. Форми взаємодії та їх характеристика
 - 1.2. Класифікація видів взаємодії
2. Основні засади взаємодії рятувальних підрозділів
3. Особливості взаємодії рятувальних підрозділів з оперативними службами об'єктів, міст та населених пунктів під час ліквідації надзвичайних ситуацій:
 - 3.1. Порядок залучення рятувальних підрозділів ДСНС до ліквідації НС
 - 3.2. Порядок взаємодії у разі виникнення НС:
 - 3.2.1. Порядок подання інформації у режимі підвищеної готовності та у режимі надзвичайної ситуації
 - 3.2.2. Дії органів управління, сил та засобів Системи, які залучаються до реагування на НС
 - 3.2.3. Організація взаємодії у режимі надзвичайної ситуації
4. Порядок взаємодії міністерств та відомств:
 - 4.1. ДСНС і МВС
 - 4.2. ДСНС та СБУ
 - 4.3. Між пожежними підрозділами Міністерства оборони України і Збройних Сил України та підрозділами ОРС ЦЗ ДСНС України під час гасіння пожеж
 - 4.4. ДСНС і МОЗ щодо запобігання та реагування на НС, які пов'язані з інфекційними хворобами, отруєннями людей та іншими медико-санітарними наслідками
 - 4.5. Підрозділів відомчої пожежної охорони Держкомлісгоспу України і пожежно-рятувальних підрозділів ОРС ЦЗ ДСНС України під час гасіння лісових пожеж

Рекомендована література

1. Кодекс цивільного захисту України ст. 1-2, 22-29 (від 02.10.2012 р. №5403-VI р.).
2. ПКМУ від 09.01.2014 р. №11 «Положення про єдину державну систему цивільного захисту».
3. ПКМУ від 16.11.2001 р. №1567 «Про затвердження Плану реагування на надзвичайні ситуації державного рівня».
4. Наказ МНС від 05.10.2007 р. № 685 Методичні рекомендації «Організація управління в надзвичайних ситуаціях».
5. Наказ МВС України від 03.07.2014 р. № 631 «Про затвердження Положення про Оперативно-рятувальну службу цивільного захисту Державної служби України з надзвичайних ситуацій».

Тема 1.5. Оперативні документи щодо ліквідації НС.

На самостійне вивчення розділів цієї теми курсанту (студенту) відводиться **7** годин.

Рекомендується розподілити корисний час наступним чином:

- читання навчальної літератури – 6,5 годин;

- формулювання питань для обговорення – 0,25 години;
- консультація у провідного викладача – 0,25 години.

Вам буде потрібно вивчити наступні питання:

1. Планування реагування на НС
 - 1.1. Основні завдання окремих планів реагування на НС
 - 1.2. Зміст Планів реагування (на прикладі стихійних лих, ДТП, руйнуванні будівель, лісових пожеж, аварій на ХНО)
 - 1.3.1. Мета складання окремого Плану реагування
 - 1.3.2. Вихідні дані для оцінки аварії/аварійної ситуації
 - 1.3.3. Основні заходи аварійного реагування, види дій суб'єктів реагування
2. Плани локалізації та ліквідації аварій на об'єктах підвищеної небезпеки:
 - 2.1. Призначення ПЛАС, класифікація аварійних ситуацій
 - 2.2. Послідовність виявлення можливих аварій
 - 2.3. Вимоги до складання оперативної частини ПЛАС:
 - 2.3.1. Для аварій рівня «А»
 - 2.3.2. Для аварій рівня «Б»
 - 2.3.3. Для аварій рівня «В»
 - 2.3.4. Порядок впровадження вимог ПЛАС в повсякденну діяльність підприємства

Рекомендована література

1. ПКМУ № 1567 від 16.11.2001 р. «Про затвердження Плану реагування на надзвичайні ситуації державного рівня».
2. Наказ МНС від 05.10.2007 р. № 685 Методичні рекомендації «Організація управління в надзвичайних ситуаціях».
3. Положення щодо розробки планів локалізації та ліквідації аварійних ситуацій і аварій (Наказ Комітету по нагляду за охороною праці України 17.06.99 №112. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 30 червня 1999 р. за N 424/3717).

Тема 1.6. Порядок створення та використання матеріальних резервів з ліквідації НС.

На самостійне вивчення розділів цієї теми курсанту (студенту) відводиться **6** годин.

Рекомендується розподілити корисний час наступним чином:

- читання навчальної літератури – 5,5 годин;
- формулювання питань для обговорення – 0,25 години;
- консультація у провідного викладача – 0,25 години.

Вам буде потрібно вивчити наступні питання:

1. Організація матеріально-технічного забезпечення керівником ліквідації
2. Матеріально-технічне забезпечення сил ДСНС:
 - 2.1. Задачі по організації та виконанню заходів МТЗ, які здійснює заступник начальника ГУ (У) ДСНС
 - 2.2. Сутність розпорядження про МТЗ підрозділів, залучених до ліквідації НС

3. Організація пункту життєзабезпечення:
 - 3.1. Розгортання групи розміщення
 - 3.2. Розгортання групи забезпечення харчуванням
 - 3.3. Розгортання групи медичної допомоги
 - 3.4. Розгортання групи забезпечення водою
4. Життєзабезпечення населення при НС
5. Організація та особливості проведення розрахунків сил та засобів при організації роботи тилу на пожежах:
 - 5.1. Організація подачі води перекачуванням
 - 5.2. Організація підвозу води

Рекомендована література

1. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 р. №5403-VI р..
2. Наказ МНС від 05.10.2007 р. № 685 Методичні рекомендації «Організація управління в надзвичайних ситуаціях».
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 09.01.2014 р. №11 «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту».

Тема 1.7. Методика розрахунків сил та засобів, необхідних для ліквідації НС.

На самостійне вивчення розділів цієї теми курсанту (студенту) відводиться **14** годин.

Рекомендується розподілити корисний час наступним чином:

- читання навчальної літератури – 13,5 години;
- формулювання питань для обговорення – 0,25 години;
- консультація у провідного викладача – 0,25 години.

Вам буде потрібно вивчити наступні питання:

1. Загальні вимоги до розрахунків сил та засобів.
2. Методика проведення розрахунків сил та засобів при різних НС
 - 2.1. Розрахунок сил і засобів для локалізації і знешкодження джерела хімічного забруднення.
 - 2.2. Розрахунок сил і засобів для проведення пошуково-рятувальних робіт при аваріях на хімічно небезпечних об'єктах.

Рекомендована література

1. Організація управління в надзвичайних ситуаціях. Методичні рекомендації, затверджені Наказом МНС від 05.10.2007 р. № 685.
2. Гузенко В.А., Неклонський І.М. Пожежна тактика, організація та проведення аварійно-рятувальних робіт. Методичні рекомендації до розв'язання тактичних задач. Харків, УЦЗУ, 2008.
3. Иванников В.П., Ключ П.П.. Справочник руководителя тушения пожаров. - М.: Стройиздат. - 1987.

Змістовий модуль 2. Прогнозування обстановки в осередках ураження. Організація розвідки осередку ураження та пошук постраждалих.

Тема 2.1. Розвідка зони НС і місця проведення пошуково-рятувальних робіт (ПРР).

На самостійне вивчення розділів цієї теми курсанту (студенту) відводиться **14** годин.

Рекомендується розподілити корисний час наступним чином:

- читання навчальної літератури – 13,5 годин;
- формулювання питань для обговорення – 0,25 години;
- консультація у провідного викладача – 0,25 години.

Вам буде потрібно вивчити наступні питання:

1. Задачі розвідки зони НС
2. Види підрозділів, що залучаються для проведення розвідки
3. Які дані потрібно отримувати за результатами проведення розвідки?
4. Які технічні засоби використовуються підрозділами при проведенні розвідки?
5. Чому при проведенні розвідки завжди йде мова про «комплексну розвідку»?
6. Які терміни проведення розвідки під час ліквідації НС?
7. Яким чином визначається послідовність або паралельність ведення дій підрозділів в зоні НС?
8. Види розвідки
 - 2.1. Сутність наземної та підземної розвідки
 - 2.2. Сутність повітряної та водної розвідки
 - 2.3. Сутність інженерної та медичної розвідки
 - 2.4. Сутність пожежної розвідки
 - 2.5. Сутність радіологічної та хімічної розвідки
 - 2.6. Сутність біологічної та ветеринарної розвідки
9. Організація, способи та засоби розвідки постраждалих в зоні НС
 - 3.1. Особливості організації розвідки в умовах землетрусів, вибухів, буревіїв, смерчів і тайфунів
 - 3.2. Особливості організації розвідки в умовах обвалів, зсувів, селів, сніжних лавин
 - 3.3. Особливості організації хімічної розвідки в зоні хімічного зараження

Рекомендована література

1. Учебник спасателя. Под общей редакцией Воробьева Ю.Л.. Краснодар, Сов. Кубань, 2002 г., с. 274-279.

2. Справочник спасателя. Книга 2. Спасательные работы при ликвидации последствий землетрясений, взрывов, бурь, смерчей и тайфунов. М., ФЦ ВНИИ ГОЧС, 2006 г.

3. Справочник спасателя. Книга 3. Спасательные работы при ликвидации последствий обвалов, оползней, селей, снежных лавин. М., ФЦ ВНИИ ГОЧС, 2006 г.

4. Справочник спасателя. Книга 6. Спасательные работы по ликвидации последствий химического заражения. М., ФЦ ВНИИ ГОЧС, 2006 г.

Тема 2.2. Організація та проведення пошуку постраждалих.

На самостійне вивчення розділів цієї теми курсанту (студенту) відводиться **13** годин.

Рекомендується розподілити корисний час наступним чином:

- читання навчальної літератури – 12,5 годин;
- формулювання питань для обговорення – 0,25 години;
- консультація у провідного викладача – 0,25 години.

Вам буде потрібно вивчити наступні питання:

1. Задачі пошуково-рятувальних груп
2. Основні принципи проведення пошуку постраждалих
 - 2.1. Тактика «поверхнево-просторового» пошуку».
 - 2.2. Тактика «визначення головних об'єктів» проведення пошуку
 - 2.3. Основні правила проведення пошуку постраждалих
3. Особливості проведення пошуку постраждалих із використанням різних методів:

- 3.1. Візуальний метод
- 3.2. Слуховий (звуковий) метод
- 3.3. Технічний метод
- 3.4. Метод прочісування місцевості
- 3.5. Метод зондування
- 3.6. Метод опитування очевидців
- 3.7. Кінологічний метод
- 3.8. Метод використання технічних засобів
4. Склад пошуково-рятувальних робіт.
5. Що є обов'язковим перед проведенням пошукових робіт?
6. Що використовується при вивченні місця проведення робіт?
7. Визначити переваги та недоліки методів пошуку постраждалих.
 - 7.1. Візуального методу.
 - 7.2. Звукового методу пошуку постраждалих.
 - 7.3. Технічного методу пошуку постраждалих.
 - 7.4. Методу прочісування місцевості для пошуку постраждалих.
 - 7.5. Методу зондування для пошуку постраждалих.
8. Способи транспортування постраждалих:
 - 8.1. Одним рятувальником.
 - 8.2. Двома рятувальниками.
 - 8.3. 3-4-ма рятувальниками.
 - 8.4. З використанням медичних нош.
 - 8.5. З використанням підручних засобів.
 - 8.6. В стиснених умовах.

Рекомендована література

1. Учебник спасателя. Под общей редакцией Воробьева Ю.Л.. Краснодар, Сов. Кубань, 2002 г., с. 279-292.
2. Справочник спасателя. Книга 2. М., ФЦ ВНИИ ГОЧС, 2006 р., с. 27-31, 138.
3. Справочник спасателя. Книга 3. М., ФЦ ВНИИ ГОЧС, 2006 р., с. 29-32.
4. Справочник спасателя. Книга 6. М., ФЦ ВНИИ ГОЧС, 2006 р., с. 39-41.

Тема 2.3. Основи виживання та життєдіяльності рятувальників. Орієнтування на місцевості.

На самостійне вивчення розділів цієї теми курсанту (студенту) відводиться **7** години.

Рекомендується розподілити корисний час наступним чином:

- читання навчальної літератури – 6,5 годин;
- формулювання питань для обговорення – 0,25 години;
- консультація у провідного викладача – 0,25 години.

Вам буде потрібно вивчити наступні питання:

1. Способи сигналізації про місцезнаходження рятувальної групи.
2. Визначення відстані шляхом використання підручних засобів.
3. Особливості пересування рятувальників до місця та в зоні проведення

ПРР:

- 3.1. Особливості пересування рятувальників по пересіченій місцевості.
- 3.4. Особливості пересування рятувальників в умовах завалів.
- 3.5. Особливості пересування рятувальників у стиснених умовах
- 3.6. Особливості пересування рятувальників по снігу.
- 3.7. Особливості пересування рятувальників по льоду.
- 3.8. Особливості пересування рятувальників по болотах.

Рекомендована література

1. Учебник спасателя. Под общей редакцией Воробьева Ю.Л.. Краснодар, Сов. Кубань, 2002 г., с. 279-292.
2. Конспект лекцій з АРНР. Лекції №3, 9.

Тема 2.4. Організація та проведення такелажних та невідкладних робіт при НС.

На самостійне вивчення розділів цієї теми курсанту (студенту) відводиться **14** годин.

Рекомендується розподілити корисний час наступним чином:

- читання навчальної літератури – 13,5 годин;
- формулювання питань для обговорення – 0,25 години;
- консультація у провідного викладача – 0,25 години.

Вам буде потрібно вивчити наступні питання:

1. Види такелажних робіт.
2. Основні вантажопідйомні засоби.
3. Допоміжні пристосування для виконання такелажних робіт.
4. Засоби для стропування: види, призначення, характеристика.
5. Потреба в використанні відтягнення.
6. Основні вузли, що використовуються при стропуванні.
7. Зміст невідкладних аварійно-відновлювальних робіт.
8. Особливості проведення прокладки колонних шляхів та обладнання проїздів в завалах та зараженій території.
9. Особливості короткочасного відновлення ліній зв'язку, транспортних комунікацій.
10. Особливості укріплення або руйнування нестійких конструкцій споруд, які загрожують обвалом.

11. Основні способи локалізації аварій на комунальних мережах.
12. Сили та засоби локалізації аварій на комунальних мережах.
13. Основні способи локалізації аварій на енергетичних мережах.
14. Сили та засоби локалізації аварій на енергетичних мережах.
15. Заходи безпеки праці при роботах на комунально-енергетичних мережах.
16. Особливості виявлення та відключення ушкоджених ділянок:
 - 16.1. Водогінних мереж.
 - 16.2. Мереж теплопостачання.
 - 16.3. Газових мереж.
 - 16.4. Каналізаційної мережі.
 - 16.5. Електромережі.
17. Переваги та недоліки різних способів ведення робіт на комунальних мережах:
 - 17.1. Влаштування захисних дамб (насипів) для обмеження і запобігання затоплення підвальних і заглиблених приміщень і знижених ділянок території.
 - 17.2. Утворення пропускних каналів для відводу рідин, що розлилися, від ділянки (об'єктів) ведення робіт.
 - 17.3. Перекриття запірно-регулюючої апаратури на ушкоджених ділянках комунальних мереж.
 - 17.4. Влаштування заглушок на ушкоджених трубопроводах.
 - 17.5. Влаштування накладок (пластирів) на ушкоджені трубопроводи для припинення витікання рідин або виходу газу.
 - 17.6. Влаштування тимчасових (гнучких) уставок замість ушкоджених ділянок трубопроводів.
 - 17.7. Підкарбування фланцевих і розтрубних з'єднань для припинення течі з трубопроводів.
18. Переваги та недоліки різних способів ведення робіт на енергетичних мережах:
 - 18.1. Відключення ушкоджених (аварійних) ділянок мережі електропостачання.
 - 18.2. Заземлення обірваних дротів електропостачання.
 - 18.3. Відновлення ушкоджених ділянок ліній електропостачання по тимчасових схемах.

Рекомендована література

1. Учебник спасателя. Под общей редакцией Воробьева Ю.Л.. Краснодар, Сов. Кубань, 2002 г., с. 292-309.
2. Організація управління в надзвичайних ситуаціях. Методичні рекомендації, затверджені Наказом МНС від 05.10.2007 р. № 685.
3. Камерер Ю.Ю., Харкевич А.Е.. Аварийные работы в очагах поражения. - М.: Энергоатомиздат, 1990 р.

Змістовий модуль 3. Визволення (деблокування) постраждалих з зони НС.

Тема 3.1. Мета та склад аварійно-рятувальних робіт. Деблокування постраждалих.

На самостійне вивчення розділів цієї теми курсанту (студенту) відводиться **6** годин.

Рекомендується розподілити корисний час наступним чином:

- читання навчальної літератури – 5,5 годин;
- формулювання питань для обговорення – 0,25 години;
- консультація у провідного викладача – 0,25 години.

Вам буде потрібно вивчити наступні питання:

1. Етапи проведення деблокування
 - 1.1. Особливості забезпечення доступу до постраждалого
 - 1.2. Особливості визволення постраждалого з-під дії механічних навантажень
 - 1.3. Особливості витягання постраждалого
2. Розподіл обов'язків серед членів рятувальної групи при проведенні деблокування.
3. Безпека праці при проведенні деблокування
 - 3.1. Безпека праці при роботі з ручним аварійно-рятувальним інструментом
 - 3.2. Безпека праці при роботі з гідравлічним аварійно-рятувальним інструментом
 - 3.3. Безпека праці при проведенні такелажних робіт при деблокуванні

Рекомендована література

1. Справочник спасателя. Книга 3: Спасательные работы при ликвидации последствий обвалов, оползней, селей, снежных лавин. М., ФЦ ВНИИ ГОЧС, 2006 р., с. 137-142.

Тема 3.2. Деблокування постраждалих в завалах.

На самостійне вивчення розділів цієї теми курсанту (студенту) відводиться **17** годин.

Рекомендується розподілити корисний час наступним чином:

- читання навчальної літератури – 16,5 годин;
- формулювання питань для обговорення – 0,25 години;
- консультація у провідного викладача – 0,25 години.

Вам буде потрібно вивчити наступні питання:

1. Характеристика залізобетонного завалу.
2. Характеристика цегляного завалу.
3. Послідовність дій рятувальників при забезпеченні доступу до постраждалого.
4. Особливості утворення лазу.
5. Особливості утворення галереї.
6. Сутність синдрому роздавлювання.
7. Способи розширення порожнин.
8. Особливості розбирання завалу зверху.
9. Особливості суцільного розбирання завалу.

10. Особливості розбирання завалу біля стіни будинку.
11. Особливості деблокування постраждалих із замкнутих приміщень.
12. Розміри прорізів в конструкціях для проведення рятувальних робіт.
13. Особливості вироблення прорізів в залізобетонних конструкціях.
14. Особливості вироблення прорізів в цегляних конструкціях.
15. Характеристика аварійно-рятувального інструменту, що використовується для вироблення прорізів.
16. Безпека праці при роботі з аварійно-рятувальним інструментом.
17. Використання для руйнування конструкцій невибухових засобів, що руйнують.

Рекомендована література

1. Аветисян В.Г. та інші. Рятувальні роботи під час ліквідації НС, ч. I. Посібник. Київ, Основа. - 2006, с. 133-171.
2. Учебник спасателя. Под общей редакцией Воробьева Ю.Л.. Краснодар, Сов. Кубань, 2002 г., с. 310-321.

Тема 3.3. Деблокування постраждалих в транспортних засобах.

На самостійне вивчення розділів цієї теми курсанту (студенту) відводиться 7 годин.

Рекомендується розподілити корисний час наступним чином:

- читання навчальної літератури – 6,5 години;
- формулювання питань для обговорення – 0,25 години;
- консультація у провідного викладача – 0,25 години.

Вам буде потрібно вивчити наступні питання:

1. Основні принципи проведення аварійно-рятувальних робіт при ДТП
 - 1.1. Розподіл обов'язків по рятуванню потерпілих при ДТП у рятувальній групі
 - 1.2. Організація місця проведення рятувальних робіт
 - 1.3. Першочерговість виконання робіт
2. Особливості проведення деблокування постраждалих з транспортних засобів
 - 2.1. Порядок виконання основних операцій
 - 2.2. Особливості стабілізації положення легкових, вантажних автомобілів, автобусів
 - 2.3. Особливості відключення систем повітряних подушок, що не спрацювали, й ременів безпеки.
 - 2.4. Зрізання, згинання, перекушування стійок та силових елементів
 - 2.4.1. легкового автомобіля
 - 2.4.2. вантажного автомобіля

Рекомендована література

1. Справочник спасателя. Книга 11: Аварийно-спасательные работы при ликвидации последствий дорожно-транспортных происшествий. М., ФЦ ВНИИ ГОЧС, 2006 р., с. 33-43.

Змістовий модуль 4. Особливості проведення аварійно-рятувальних робіт в умовах впливу небезпечних факторів.

Тема 4.1. Рятувальні роботи в зоні викиду (виліву) небезпечних хімічних речовин (НХР).

На самостійне вивчення розділів цієї теми курсанту (студенту) відводиться **15** годин.

Рекомендується розподілити корисний час наступним чином:

- читання навчальної літератури – 14,5 години;
- формулювання питань для обговорення – 0,25 години;
- консультація у провідного викладача – 0,25 години.

Вам буде потрібно вивчити наступні питання:

1. Визначити особливості проведення оперативних дій щодо забезпечення захисту під час ліквідації наслідків викиду (виліву), вогнегасні речовини та засоби для проведення нейтралізації наступних НХР:

- аміаку;
- хлору;
- олеуму;
- азотної кислоти;
- сірчаної кислоти;
- соляної кислоти;
- фосфорної кислоти.

2. Що входить розвідку місця пожежі чи аварії за наявності НХР?

3. Яким чином здійснюється розгортання підрозділів ОРС на місці аварії?

4. Визначте функції КПП.

5. Яким чином слід прокласти маршрут руху ланок і авто техніки в зоні зараження?

6. Скількозмінний режим роботи особового складу у зоні хімічного забруднення слід передбачити?

7. Визначте особливості санітарної обробки особового складу, технічних засобів.

8. Визначте особливості обмеження і припинення викиду НХР.

9. Визначте особливості обмеження розтікання НХР по місцевості.

10. Визначте особливості зниження швидкості випаровування й обмеження поширення хмари НХР.

11. Які заходи необхідні для виконання під час надання першої медичної допомоги постраждалим?

Рекомендована література

1. Рятувальні роботи при ліквідації надзвичайних ситуаціях. Частина 1: Навчальний посібник / Аветисян В.Г., Сенчихін Ю.М., Куліш Ю.О. и др. – К: Основа, 2006, с. 382-396.

2. Організація управління в надзвичайних ситуаціях. Методичні рекомендації, затверджені Наказом МНС від 05.10.2007 р. № 685.

3. Учебник спасателя. Под общей редакцией Воробьева Ю.Л.. Краснодар, Сов. Кубань, 2002 г., с. 274-279.

Тема 4.2. Визволення постраждалих з-під обвалів та зсувів.

На самостійне вивчення розділів цієї теми курсанту (студенту) відводиться **4** години.

Рекомендується розподілити корисний час наступним чином:

- читання навчальної літератури – 3,5 години;
- формулювання питань для обговорення – 0,25 години;
- консультація у провідного викладача – 0,25 години.

Вам буде потрібно вивчити наступні питання:

1. Характеристика сніжно-крижаного завалу.
2. Види невідкладних робіт при влаштуванні лазу або галереї.
3. Види АРС, що залучаються при пошуку постраждалих.
4. Фактори, що ускладнюють роботу пошукових підрозділів.
5. Особливості укріплення лазу, галереї.

Рекомендована література

1. Справочник спасателя. Книга 3: Спасательные работы при ликвидации последствий обвалов, оползней, селей, снежных лавин. М., ФЦ ВНИИ ГОЧС, 2006 р., с. 36-37, 44-54, 137-142.

Тема 4.3. Визволення постраждалих з-під обвалів та зсувів.

На самостійне вивчення розділів цієї теми курсанту (студенту) відводиться **29** годин.

Рекомендується розподілити корисний час наступним чином:

- читання навчальної літератури – 28,5 години;
- формулювання питань для обговорення – 0,25 години;
- консультація у провідного викладача – 0,25 години.

Вам буде потрібно вивчити наступні питання:

1. Види пожеж в осередках ураження
2. Склад рятувальних робіт на пожежах
3. Організація, технологія, прийоми і способи ведення рятувальних робіт на пожежах
 - 3.1. Основні методи пошуку
 - 3.2. Особливості розкриття конструкцій
 - 3.3. Прийоми і способи проведення рятувальних робіт
4. Які небезпечні фактори можуть мати місце при проведенні висотних АРР у верхній зоні?
5. Які небезпечні фактори можуть мати місце при проведенні висотних АРР у зоні спуску?
6. Які небезпечні фактори можуть мати місце при проведенні висотних АРР у нижній зоні?
7. Які найбільш характерні помилки, пов'язані з порушенням правил страховки?
8. Які найбільш характерні помилки, пов'язані з порушенням правил самостраховки?
9. Які навички повинні мати рятувальники, що застосовують спосіб підйому і спуска по мотузці?
10. Які норми часу виконання основних операцій при роботі на автодрабині типу АЛ30 (131)?

11. Визначити особливості пересування рятувальників при різних кутах нахилу автодрабини.

12. Визначити особливості використання автопідіймачів.

13. Безпека праці при евакуації постраждалих автодрабинами та автопідіймачами.

Рекомендована література

1. Учебник спасателя. Под общей редакцией Воробьева Ю.Л.. Краснодар, Сов. Кубань, 2002 г., с. 362-369.

2. Справочник спасателя. Книга 5. Спасательные и другие неотложные работы при пожарах. М., ФЦ ВНИИ ГОЧС, 2006 р., с. 17-22, 64-75.

3. Справочник спасателя. Книга 12: Высотные аварийно-спасательные работы на гражданских и промышленных объектах. М., ФЦ ВНИИ ГОНС, 2006 р., с. 127-136.

4. Наказ МНС України від 13.03.2012 р. № 575 «Статут дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту».

5. Організація аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт. Конспект лекцій. Лекція №17.

6. Тербнев В.В., Подгрушный А.В., Артемьев Н.С. Пожаротушение в зданиях повышенной этажности: Учеб. Пособие. – М.: Академия ГПС МЧС России, 2009. – С. 62-81.